

HANDLÄGGNING AV ÄRENDEN GÄLLANDE MASSOR

Förfrågan/Anmälan från VU om att använda massor i anläggning

SKER ÅTGÄRDER I FÖRORENAT OMRÅDE?
Anmälan enligt 28 § FMH kan vara nödvändig.

ÄR MATERIALET ETT AVFALL?
15 kap 1§ MB och Kommissionens
meddelande KOM(2007) 59

NEJ

Allmänna hänsynsreglerna, 12:6
samråd? ECHAS/REACH

JÄ

FINNS ETT ANLÄGGNINGSÄNDAMÅL?
NV: s handbok 2010:1 Miljösamverkan
Västerbotten vägledning (MSVB)

NEJ

KVITTBLIVNING
Behandla/deponera/mellanagra

JÄ

FINNS DET TILLRÄCKLIG INFORMATION OM AVFALLET OCH PLATSEN?
Kap 8 NV handbok 2010:1

Kräver området särskild hänsyn? Avsnitt 5.3.1 NV handbok 2010:1

Är provtagningen tillräcklig? NV handbok 2007:1

Vilka parametrar bör provtas? s 10 och kap 8 och 9 NV handbok 2010:1, MSVB avsnitt 6

VILKA PRÖVNINGSNIVÅER FINNS?

NV:s handbok 2010:1, 7 och 9 kap. MSVB från sid 9

VAD FINNS DET FÖR OLIKA JÄMFÖRVÄRDEN?

NV handbok 2010:1, Avfallsförordningen, NV vägledning – detta är farligt avfall,
Avfall Sveriges rapport (2007:01), CLP förordningen, Naturvårdsverkets generella
riktvärden för förorenad mark, Geokemiskt atlas över Sverige

MINDRE ÄN RINGA RISK

S 10, 47, 35 och 29

NV handbok 2010:1

Ingen anmälan men

ev. 12:6 samråd med

Länsstyrelsen

RINGA RISK

Anmälan
miljönämnden

INTE ENDAST RINGA RISK

Tillståndsansökan
miljöprovnings-
delegationen

VAD KAN ÄRENDET RESULTERA I?

Komplettering, föreläggande om förbud, försiktighetsmått eller att söka
tillstånd alternativt underrättelse om att åtgärden inte föranleder någon
ytterligare åtgärd från myndighetens sida.

Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd 25 § samt 27 §

LÄSHÄNVISNING

Detta underlag är tänkt att vara en hjälp för att komma igång vid handläggning av ärenden där massor återvinns och en hjälp till var du kan hitta mer information. Materialet är utformat som ett antal frågor som du behöver få svar på då du handlägger denna typ av ärenden samt upplysning om var du hittar relevant information när det gäller just den frågan.

I flödesschemat finns direktlänkar till informationsmaterial. I NV:s handbok 2010:1 s 35 finns ett liknande flödeschema. I textmaterialet finns hänvisning till mer informationsmaterial i form av siffror bredvid rubriken som hänvisar till listan över informationsmaterial längst bak i dokumentet. Visst informationsmaterial lyfts särskilt fram i texten om vi anser att det är extra viktigt eller ger mycket information för en liten insats.

SKER ÅTGÄRDER I FÖRORENAT OMRÅDE? (25)

Schaktning som ska göras av förorenade massor ska anmälas enligt 28 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Anmälan ska översändas till Länsstyrelsen i enlighet med 25 § samma förordning.

OM JAG BARA SKA LÄSA EN SAK VAD SKA JAG LÄSA DÅ? (1-2)

Vi rekommenderar att ni läser Naturvårdsverkets handbok 2010:1 eller Miljösamverkan Västerbottens (MSVB) vägledning. Här finns även flera användbara bilagor.

ÄR MATERIALET ETT AVFALL? (1-5,11 OCH 26)

Uppgrävda massor är generellt sett alltid att betrakta som ett avfall. Ett avfall är något som innehavaren gör sig av med eller avser att göra sig av med eller är skyldig att göra sig av med. Ett ämne eller föremål kan anses vara en biprodukt i stället för avfall om vissa kriterier är uppfyllda. Ett avfall kan även upphöra att vara ett avfall om andra kriterier uppfylls. Läs mer i 15 kap. 1 § miljöbalken, EU:s vägledning om avfall och biprodukter samt kap 3 och 13.9 i NV handbok 2010:1.

FINNS ETT ANLÄGGNINGSÄNDAMÅL? (1-4 OCH 12)

Sammanfattningsvis ska konstruktionen fylla en funktion. Avfallet ska ersätta traditionellt anläggningsmaterial, men endast den mängd avfall som behövs för konstruktionens funktion. Avfallet ska ha liknade egenskaper som det material det ersätter. Av miljö- och resursskäl är det inte lämpligt att använda avfall med högt näringsinnehåll om näringen inte fyller en funktion i anläggningen. Det är inte heller lämpligt att avfall med högt organiskt innehåll används eftersom det

organiska innehållet kan utgöra en resurs och det kan medföra negativ miljöpåverkan genom att ge upphov till ökad utlakning av andra ämnen. Det riskerar även stabiliteten och att sättningar uppstår då materialet bryts ner. Obehandlat farligt avfall lämpar sig normalt inte för återvinning eller anläggningsändamål. För att styrka att det är frågan om ett anläggningsändamål bör verksamhetsutövaren kunna redovisa ritningar som visar anläggningens utformning, projekteringshandlingar eller liknande. I de fall bygglov krävs bör även ett beslutat bygglov kunna visas. Att projektet kommer att utföras även om avfall inte får användas styrker också att det är frågan om anläggningsändamål. NV:s handbok 2010:1 och MSVB:s vägledning ger en introduktion till denna bedömning.

FINNS DET TILLRÄCKLIG INFORMATION OM AVFALLET OCH PLATSEN?

Värdera den information som verksamhetsutövaren har när det gäller avfallet och platserna (både platsen massorna kommer ifrån och platsen där anläggningen ska uppföras). Räcker informationen, är den framtagen på ett acceptabelt sätt, har rätt parametrar provtagits, jämförs den med relevanta uppgifter? Nedan finns vägledning i dessa frågor.

KRÄVER OMRÅDET SÄRSKILD HÄNSYN? (1)

Om massorna ska användas i områden som kräver särskild hänsyn, exempelvis vattenskyddsområde, Natura-2000 område eller i område med risk för översvämning och ras anser Naturvårdsverket att det inte kan vara frågan om mindre än ringa risk. Detta innebär att åtgärden måste anmälas eller prövas. I avsnitt 5.3.1 i Naturvårdsverkets handbok 2010:1 finns en introduktion till frågan.

ÄR PROVTAGNINGEN TILLRÄCKLIG? (2, 4, 15, 19-21)

Det går inte att generellt ange hur många prover som ska tas ut och på vilket sätt utan det behöver göras bedömningar i det enskilda fallet. Hur många prover som ska tas ut beror exempelvis på homogenitet, om det misstänks finnas föroreningar samt föroreningsgrad, anläggningens storlek och kunskap om avfallets ursprung. Hur och var proverna ska tas beror ofta på avfallets karaktär och praktiska förutsättningar. Om det till exempel förekommer hotspots eller om föroreningarna finns i en ledningsgrav kan det påverka hur prover bör tas ut. Det är också skillnad på metodiken om proverna tas i högar eller i marken innan föroreningen har tagits upp. Vi rekommenderar att ni läser mer om provtagning och provtagningsplaner i bilaga 1 till NV:s handbok 2007:1. Ni kan även läsa NV rapport 4807 eller rapport 5888.

Miljösamverkan Västerbotten och Västra Götaland anger i sitt informationsblad att vid volymer på 200 m³ bör minst ett samlingsprov tas ut och analyseras. För volymer upp till 2000 m³ bör minst fem samlingsprover tas ut. För volymer därutöver tas ytterligare minst ett prov per 1000 m³. I Naturvårdsverkets rapport 4807 klassas jorden in i efterbehandlingsenheter på 10*10*0,5 m³ (50 m³).

Har man ett homogent avfall av renare massor kan det räcka med få prover och stora enhetsvolymer (avfallsvolymer delas upp i ett antal enhetsvolymer, från varje enhetsvolym tar man ett antal enskilda prover som blandas till ett samlingsprov) medan en stor variation och okänt ursprung hos avfallet kan kräva många prover och små enhetsvolymer för att det ska bli representativt.

LAKPROVER

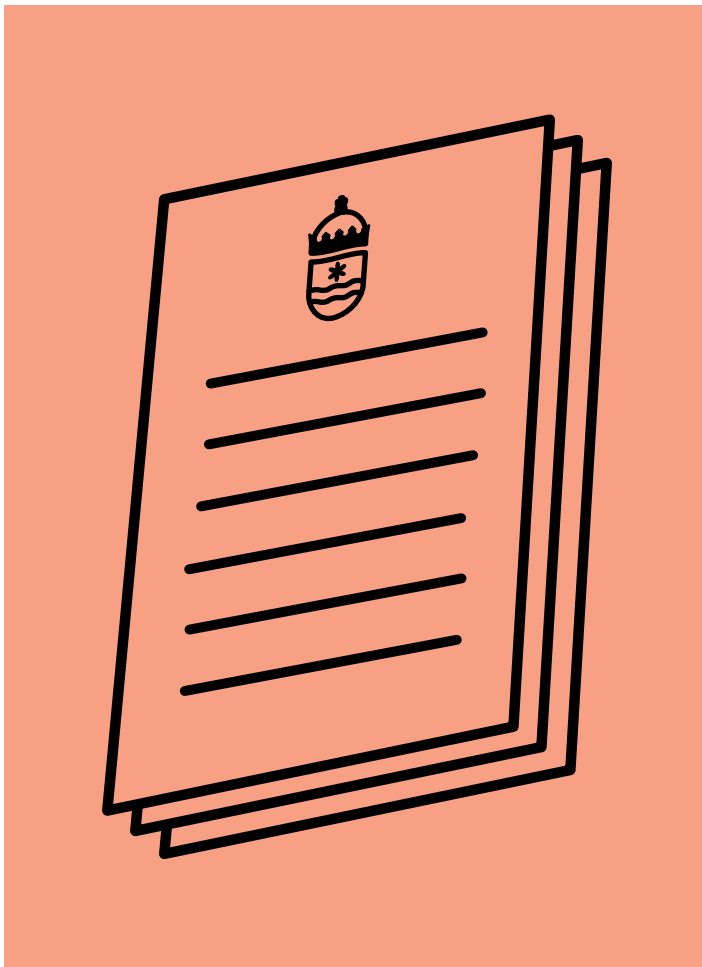
För att bedöma de risker som Naturvårdsverket anser väsentliga i handboken 2010:1 (se sid 47 och 51) krävs både kunskap om halt och utlakning. Att utgå från enbart halter i avfallet medför att föroreningsrisken för yt- och grundvatten inte bedöms. En jämförelse mot mindre än ringa- och deponitäckningsnivåerna bör göras med värden för både halt och utlakning och båda värdena bör underskridas. Resultatet av lakprover kan även ge en uppfattning av om långtidseffekter. SGI kan i det enskilda fallet hjälpa till med råd om lämpliga metoder.

VILKA PARAMETRAR BÖR PROVATAS? (1, 2)

Vad som ska analyseras avgörs normalt av avfallets ursprung och vilka kritiska ämnen som riskerar att finnas i avfallet. Om det inte finns goda kunskaper om avfallet bör det initialt göras en bred kemisk analys exempelvis en screeninganalys. Det är viktigt att komma ihåg att detektionsgränserna för vissa ämnen i dessa analyser överskrider de nivåerna i Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark varför dessa ämnen kan behöva en förfinad analys om det verkar troligt att de kan förekomma. Varje enskilt fall kräver sin bedömning och i vissa fall kan ett enklare analyspaket accepteras men det ska i så fall motiveras av god kunskap om tidigare verksamhet i det aktuella fallet. Känt homogent avfallsflöde kan innebära att få parametrar är relevanta.

I Naturvårdsverkets handbok 2010:1 föreslås föroreningsnivåer för de 13 ämnen som de bedömer som mest kritiska. Förutom dessa kan det finnas fler parametrar som påverkar bedömningen av risken. Ställ dig frågan, kan avfallet vara förorenat eller av annan anledning innehålla ämnen som påverkar risken, t.ex. massor som kommer från ett område med rödfyr eller naturligt innehåller höga halter av metaller. Om avfallet innehåller andra föroreningar som kan påverka risken (än de »13 kritiska«) anser Naturvårdsverket att risken inte kan anses vara mindre än ringa. I MSVB, avsnitt sex, finns vägledning för några speciella avfallstyper.

VILKA PRÖVNINGSNIVÅER FINNS? (1,2 OCH 13)

För att bedöma vilken provningsnivå åtgärden innebär kan man behöva göra en sammanvägning mellan exempelvis nivåerna för de representativa halterna, anläggningens storlek, platsen för nyttiggörandet och de jämförvärden som finns att tillgå. Lakegenskaper kan klargöra om oönskade ämnen är bundna i massorna eller tenderar att spridas och kan därför vara en viktig aspekt. På sidan 29 i NV handbok 2010:1 finns en tabell med indikatorer för att skilja de olika provningsnivåerna från varandra. Vid bedömning av vilken provningsnivå som är lämplig ska man inte väga in de eventuella skyddsåtgärder som kan vidtas då skyddsåtgärder kan falla. Det är inte heller enbart risken med massorna i anläggningen som ska bedömas utan även t.ex. risk för damning och grumling eller risk för andra olägenheter då åtgärden vidtas.

Vidare bör föroreningsinnehållet i varje enskild enhetsvolym understiga det värde man jämför med, ex mindre än ringa risk. Det räcker inte med att medelvärdet av föroreningsinnehållet för alla prover understiger jämförelsevärdet.

MINDRE ÄN RINGA RISK ELLER RINGA RISK?

I Naturvårdsverkets handbok 2010:1 finns nivåer som anger när föroreningsrisken generellt sett kan anses vara mindre än ringa. En bedömning i det enskilda fallet kan behövas. Exempelvis anser Naturvårdsverket att det inte kan vara frågan om mindre än ringa risk om återvinningen sker i område där särskild hänsyn behövs eller om de kan finnas andra ämnen som påverkar risken än de 13 kritiska. Mer vägledning finns i tabell 2 i Naturvårdsverkets handbok 2010:1.

RINGA RISK ELLER INTE ENDAST RINGA RISK?

Naturvårdsverket anger på s 11 i handboken 2010:1 att; för deponitäckning ovanför tätskikt har de tagit fram en nivå där de beräknar acceptabla risker för människors hälsa och miljö utifrån en typisk utformning, lokalisering och framtida användning av ett avslutat deponiområde. För övriga fall där avfall används för anläggningsändamål anser de att de principer som de använt sig av när de beräknat nivån för mindre än ringa risk kan användas vid de bedömningar som görs för anmälnings- och tillståndspliktiga verksamheter.

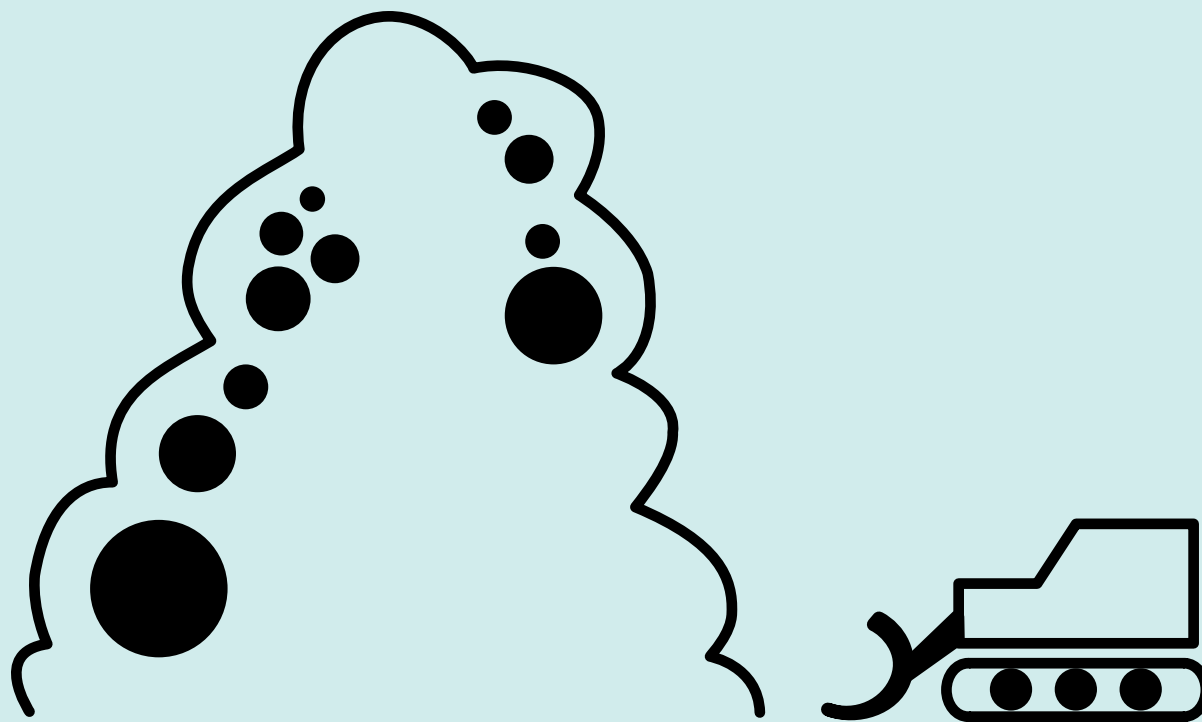
På sidan 11 i MSVB vägledning anges att; för att få en bättre uppfattning om föroreningsinnehållet är högt kan man jämföra med nivåerna för deponitäckning (NV 2010:1) samt Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark. Höga halter av föroreningar bör medföra att föroreningsrisken inte endast är ringa och att verksamheten därmed är tillståndspliktig. I normalfallet är det inte heller tillåtet att öka föroreningsbelastningen på en plats.

Ytterligare en fingervisning om vad som är höga föroreningsnivåer kan man få om man har i åtanke att Länsstyrelsen i Kalmar län normalt inte tillåter att ett efterbehandlat område återfylls med massor som har föroreningshalter som överstiger Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark, känslig markanvändning (KM), inte heller att massor med högre föroreningsinnehåll än KM flyttas runt inom ett område som efterbehandlas.

I vissa vägledande domarna anges Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark mindre känslig markanvändning (MKM) som praxis vid sluttäckningen av deponier ovan tätskikt. En platsspecifik bedömning kan behöva göras och lägre nivåer kan vara motiverade.

När det gäller Naturvårdsverkets generella riktvärden ska man ha i åtanke att de nivåerna är riktmärken för när det är möjligt att det inte är miljömässigt och ekonomiskt motiverat att sanera. Det är alltså inte halter som ska tillämpas vid återanvändning och medveten spridning av föroreningar i samhället. De kan dock vara en utgångspunkt vid diskussioner med verksamhetstövaren då de ofta känner till dessa värden.

ÖVRIGA NIVÅER ATT JÄMFÖRA MED (1, 6, 14, 16-18, 22-24)

Ovan har flera olika nivåer som man kan jämföra föroreningsinnehållet med, för att göra olika bedömningar, nämnts. I Naturvårdsverkets handbok kap 9.5 finns vägledning för bedömning i de fall nivåer saknas.

I sammanhanget kan det också vara värt att nämna något om farligt avfall. Allt avfall ska klassas med en avfallskod (Avfallsförordningen (2011:927) bilaga 4). Farligt avfall är markerat med en asterisk och har en eller flera av de farliga egenskaperna som räknas upp i bilaga 1. Vägledning när det gäller klassning av farligt avfall finns i exempelvis Avfall Sveriges rapport 2007:1 som även ger exempel på beräkningar. Naturvårdsverkets vägledning – detta är farligt avfall, är nyare och har kommit efter de nya förändringarna som skett. Ta även hjälp av EG:s gemensamma klassificeringslista i Bilaga VI, CLP förordningen (börjar på s 353).

I Naturvårdsverkets föreskrift (NFS 2004:10) deponering, kriterier och förfarande för mottagning av avfall vid anläggning för deponering av avfall finns gränsvärden för olika parametrar i de fall avfall läggs på deponi. Enligt NV:s handbok 2010:1 är det inte orimligt att motsvarande kunskap om avfallet används för anläggningsändamål, där exponering kan medföra större risk än vid deponering.

VAD KAN ÄRENDET RESULTERA I? (2, 25)

Även om det är viktigt att avgöra rätt prövningsnivå så är det de villkor, försiktighetsmått eller begränsningar, som vi beslutar om, som har störst betydelse för miljön. Det är viktigt att komma ihåg att bara för att bedömningen gjorts att det krävs en viss prövningsnivå t.ex. anmälningsplikt, innebär detta inte per automatik att verksamheten är tillåtlig, den kan behöva föreläggas om förbud, försiktighetsmått, skyddsåtgärder eller om att söka tillstånd. Massorna kanske inte alls är lämplig att återvinna och behöver behandlas, mellanlagras eller deponeras. Platsen kanske är så känslig att det inte är lämpligt med återvinning eller att kraftiga restriktioner behövs. I de fall man schaktar i ett område som efterbehandlas kan delar av massorna behöva deponeras, andra kan behandlas och återanvändas i området och andra kan återanvändas inom en anläggning någon annanstans.

I MSVB vägledning s 13 finns exempel på vad som kan behöva regleras när det gäller ärenden om återvinning av avfall i anläggningsändamål. På sidan 31 i Naturvårdsverkets handbok 2010:1 finns information om vad en anmälan ska innehålla och även förslag på försiktighetsmått som verksamhetsutövaren kan ange och tillsynsmyndigheten förelägga dem om att vidta.

LISTA ÖVER INFORMATIONSMATERIAL

- 1 [Naturvårdsverkets Handbok 2010:1](#)
Återvinning av avfall i anläggningsarbeten
- 2 [Miljösamverkan Västerbotten](#)
– Att använda avfall som anläggningsändamål (MSVB) 2014
- 3 [Miljösamverkan Skåne – Vägledningmaterial](#)
Hantering av schaktmassor 2013
- 4 [Miljösamverkan Västra Götaland](#)
Hantering av schaktmassor – Tillsynshandledning 2010
- 5 [Miljöbalken \(1998:808\) 15 kap, 15 kap 1 §, 12:6 samråd](#)
- 6 [Avfallsförordning \(2011:927\)](#)
definitioner 3-4 §§, klassning bilaga 4 och 1
- 7 [Förordning \(2001:512\) om deponering av avfall](#)
- 8 [Naturvårdsverkets råd till avfallsförordningen \(2001:1063\) avseende farligt avfall](#)
- 9 [Naturvårdsverkets föreskrift \(2004:10\) om deponering mm.](#)
- 10 [Naturvårdsverket hemsida](#)
– definitioner av avfall
- 11 [Meddelande från Kommissionen \(KOM \(2007\) 59 slutlig\) till rådet och europaparlamentet- tolkningsmedelande om avfall och biprodukt \(inkl. beslutsträd\)](#)
- 12 [Naturvårdsverkets hemsida avfall i anläggningsändamål](#)
- 13 [Miljöprövningsförordningen \(2013:251\) 29 kap 13,14 §§ \(anläggningsändamål\) 33, 34 § \(uppläggning\) 1-5 §§ \(mellanlagring\). NV:s generella riktvärden för förorenad mark](#)
- 14 [Naturvårdsverkets hemsida](#)
– klassning av farligt avfall
- 15 [Naturvårdsverkets handbok](#)
– Mottagningskriterier för avfall till deponi (2007:1)
- 16 [Naturvårdsverket vägledning](#)
– Detta är farligt avfall
- 17 [Naturvårdsverkets handbok](#)
– Farligt avfall (2003:8)
- 18 [Avfall Sveriges Rapport \(2007:01\)](#)
Uppdaterade bedömningsgrunder för förorenade massor
- 19 [Naturvårdsverkets rapport 4807](#)
– Åtgärdskrav vid efterbehandling
- 20 [Naturvårdsverkets rapport 5888](#)
– Provtagningsstrategier för förorenad jord
- 21 [Avfallsklassning av förorenad jord](#)
– Slump eller vetenskap
Examensarbete Lunds universitet, Isabelle Larsson
- 22 [EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING \(EG\) nr 1272/2008](#)
om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar (CLP-förordningen)
- 23 [Naturvårdsverkets rapport 5976](#)
– Riktvärden för förorenad mark
- 24 [MÖD 2007:29, MÖD 2008:7 och MÖD 2011:5](#)
- 25 [Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd \(1998:899\) 25, 27 och 28 §](#)
- 26 [MÖD 2014:1](#)

Denna vägledning har tagits fram av arbetsgruppen
»Förorenade massor« 2015.